

A jövő tudósai

BEVEZETŐ

Tisztelt Olvasó!

A kutatók utánpótlásával – fiatal tudósokkal foglalkozó melléklet huszonegyedik számában elsőként *Kroó Norbert*, az MTA alelnöke és az European Research Council (ERC) tagja mutatja be az ERC célkitűzéseit. Ezt követően az ERC első nyolc magyar díjazottja közül azt a három ifjú kutatót mutatom be egy-egy rövid interjúban, akik hozzájárultak nevük nyilvánosságra hozásához, és „biztos befutóként”, magyarországi kutatásaikhoz nyerték el az ERC rangos támogatását. *Katz Sándor*, *Kállay Mihály* és *Pál Csaba* a Selye János által megfogalmazott értelemben véve is a jövő tudósai, hiszen fiatal koruk ellenére már eddigi munkájukkal is rászolgáltak az utókor tiszteletére. Végezetül új szempontokat ad a nők esélyegyenlőségéről folyó vitához *Szántó Zsuzsa*, *Susánszky Éva* és *Palasik Mária*

írása. Tanulmányukban elemzik, hogy miként alakult a nők egyetemi pályafutása az elmúlt években. Rámutatnak arra, hogy „A nők pozitívabb hatásúnak tartják a nemi kvóták bevezetését a kutatói karrierük támogatásában, valamint a munkahelyi terhek megoszlásának nagyobb nyilvánosságát, mint a férfiak. A nemek közötti egyenlőség problematikájának tudatosítását és egy formalizált mentori rendszer kiépítését a magasabb beosztásúak hatékonyabb megoldásnak tartják, mint az alacsonyabb beosztásúak.” Kérjük, ha a nők tudományban betöltött helyzetével vagy az ifjú kutatókkal kapcsolatos témában bármilyen vitázó megjegyzése vagy javaslata lenne, keresse meg a melléklet szerkesztőjét, *Csermely Pétert* a lenti e-mail címen.

Csermely Péter

az MTA doktora

Semmelweis Egyetem, Orvosi Vegytani Intézet

csermely@puskin.sote.hu

KUTATÁS, TEHETSÉG, EURÓPA

A modern, tudásalapú társadalmakban és azok gazdasági tevékenységében a tehetség szerepe felértékelődik. Ez különösen igaz a kutatásra, illetve a kiemelkedő képességű és eredményességű kutatókra. A kutatómunka ugyanis olyan képességeket kíván, illetve alakít ki az egyéneknél, amelyek nemcsak magában a kutatásban, hanem a társadalmi tevékenységek szinte minden elemében jól használhatók. Elsősorban a problémamegol-

dó képességre, a modellalkotásra, az élethosszig tartó tanulás igényére és gyakorlatára vagy az idegen nyelvek ismeretére gondolok, de sok egyéb tényezőt is felsorolhatnék.

Az Egyesült Államok a második világháború során, illetve után felismerte a kutatás és a kutatói szabadság fontosságát, ezért is és a minden tekintetben kutató- és tehetségbarát atmoszféra miatt válhatott a világ vezető kutatói (és gazdasági) nagyhatalmává.

Az Európai Unió létezésének első fázisában az amerikai agyelszívás problémájával küszködött, és ennek ellensúlyozására indí-

totta el az ún. kutatás-fejlesztési keretprogramokat. A keretprogramok prioritásai, egészen a 6. Keretprogramig, a versenyképesség javítását tűzték zászlajukra. Ám miközben az egymást követő keretprogramok egyre nagyobb anyagi lehetőségeket biztosítottak, az USA mögötti lemaradás egyre nagyobbá nőtt. Ez a tény motiválta az Európai Kutatási Térség (ERA) vízióját, amely a tagországok számára a nemzeti jövedelmek 3 %-ának kutatás-fejlesztésre fordítását ajánlotta, valamint hogy a közösségi pénzeket célszerűbb a versenyképesség alapjainak megerősítésére, mint magára a versenyképesség javítására fordítani. Ezért vált hangsúlyosabbá az emberi erőforrás fejlesztése, a kutatási infrastruktúra javítása, a kutatói mobilitás támogatása és a kiválóság, valamint a verseny európai szintű értékelésének igénye.

Ezek a felismerések vezettek a 7. K+F Keretprogramban az *Ideák Specifikus Program* létrejöttéhez, mintegy 7,5 milliárd eurós anyagi kerettel. A program stratégiai célja a legjobb európai kutatók és ötletek támogatása, mégpedig európai szintű versenyben választva ki a legjobbakat. A válogatás egyedüli szabálya és legfőbb szempontja a kiválóság. A támogatást így azok a kutatók kapják, akiknek képességei, eredményei és javasolt programjai (úttörő jellegű, nagy kockázatú kutatások stb.) megfelelnek a kiválóság feltételeinek. Elképzelhető, és ebben bízunk is, hogy az új program működésével egy új stílus és értékelési eljárást honosíthatunk meg az európai kutatásban.

A programot huszonkét tagú Tudományos Tanács irányítja, a végrehajtás feladatait

pedig az erre a célra létrehozott Végrehajtó Ügynökség végzi. A Tudományos Tanács dolgozza ki az általános tudományos stratégiát, összeállítja az éves munkaprogramokat (beleértve a pályázati felhívásokat és értékelési szempontokat), meghatározza az értékelés módját, és ehhez összeállítja az értékelést végző zsűriket. Ellenőrzi a működés színvonalát és a menedzsment munkáját, kapcsolatot tart a tudományos közösséggel, és örködik azon, hogy a nagy kockázatú, valamint multidiszciplináris kutatások preferálódjanak, hiszen ezekről a határterületekhez kötődő kutatásoktól várhatók leginkább az igazán áttörő eredmények.

A pályázatokat egyrészt fiatal (PhD + 2 évtől PhD + 9 évig), másrészt szenior kutatóktól várjuk, s a nyertesek maximum 2, illetve 2,5 millió euró támogatást kaphatnak maximum ötéves periódusra. Minden tudományterület kutatói pályázhatnak, és a kiválasztás kizárólagos szempontja a pályázó egyén, illetve az általa megfogalmazott kutatási program kiválósága. A támogatást ugyanis tehetséges kutatókba való befektetésnek tekintjük.

Az első szenior pályázat beadási határideje a közeljövőben lesz, az első fiatal kutatói pályázat azonban már befejeződött, és nagy örömmre szolgál, hogy a fiatal magyar kutatók igen jól szerepeltek, a régiókat tekintve pedig kiemelkedően. A nyolc magyar nyertesnek ezúton is szívből gratulálok.

Kroó Norbert

az MTA alelnöke, az Európai Kutatási Térség
Tudományos Tanácsának tagja
kroo@office.mta.hu